

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Interkulturní vztahy a jejich rozdílné pohledy ve výchově dětí

Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková

Vypracovala: Nela Tekin

České Budějovice, 2022

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

University of South Bohemia České Budějovice

Pedagogical faculty

Department of pedagogic and psychology

BACHELOR THESIS

Intercultural relationship and their different views on upbringing of children

Supervisor:

PhDr. Olga Vaněčková

Author:

Nela Tekin

České Budějovice, 2022

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Jméno a příjmení autora: Nela Tekin

Název bakalářské práce: Interkulturní vztahy a jejich pohledy na výchovu dětí

Studijní obor: Sociální pedagogika

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie,
Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Vaněčková

Rok obhajoby: 2022

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá Interkulturními vztahy a jejich pohledy na výchovu dětí. Teoretická část definuje pojmy kultura, interkulturní partnerství a rodinu a výchovu. Ke zpracování bakalářské práce byl využit kvalitativní typ výzkumu. Pro kvalitativní výzkumné šetření byla použita metoda dotazování, technika polostrukturovaného rozhovoru, který byl nadále zpracován do případových studií neboli kazuistik. Výzkumný soubor tvořily čtyři interkulturní rodiny, které spolu žijí ve vzájemném partnerství alespoň jeden rok a vychovávají spolu alespoň jedno dítě. Na základě výsledků bylo zjištěno, že se v rodinách vyskytují rozdílné pohledy na výchovu dětí, dále bylo zjištěno, že nejčastějším úskalím interkulturního vztahu je jazyková bariéra. Jako pozitiva byla nejvíce označováno bilingvnost u dětí, vzájemné obohacení kultury druhého partnera a vzájemná komunikace.

Klíčová slova: interkulturní výchova, interkulturní manželství, rodičovství,
výchovný styl

BIBLIOGRAPHIC IDENTIFICATION

Name of the author: Nela Tekin

Title of bachelor thesis: Intercultural relationship and their different views on upbringing of children

Field of study: Social pedagogic

Department: Faculty of Education,
University of South Bohemia České Budějovice

Supervisor: PhDr. Olga Vaněčková

Year of the presentation: 2022

Abstract: The bachelor's thesis deals with intercultural relationships and their perspectives on child rearing. The theoretical part defines the concepts of culture, intercultural partnership and family and upbringing. A qualitative type of research was used to process the bachelor's thesis. A method of questioning, a semi-structured interview technique that continued to be processed into case studies, or case reports, was used for the qualitative research investigation. The research set consisted of four intercultural families living together in partnership for at least one year and raising at least one child together. Based on the results, it was found that there are different perspectives on child-rearing in families, and it was also found that the most common challenge stemming from the intercultural relationship is the language barrier. Bilingualism in children, mutual enrichment of the culture of the other partner and mutual communication were the most identified positives.

Key words: intercultural upbringing, intercultural marriage, parenthood, upbringing style

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne: 08.06. 2022

Nela Tekin

Poděkování:

Nejprve bych chtěla poděkovat všem, kteří se na mé bakalářské práci podíleli a pomáhali mi. Děkuji také vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Olze Vaněčkové za její cenné rady a čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat své kamarádce Bc. Anně Hlavinkové za konzultace a rady při zpracovávání bakalářské práce. V neposlední řadě také děkuji všem informantům za jejich ochotu při poskytnutí rozhovoru pro výzkumné šetření.

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 KULTURA	10
1.1 Etnicita, Etnikum a národ	11
1.2 Interkulturní rozdíly	12
1.3 Adaptace a akulturace	13
2 INTERKULTURNÍ PARTNERSKÉ VZTAHY A MANŽELSTVÍ.....	14
2.1 Interkulturní vztahy	14
2.2 Smíšené manželství	16
2.2.1 Smíšené manželství a děti	18
3 RODINA A VÝCHOVA	20
3.1 Rodičovství.....	21
3.2 Rodičovská role.....	22
3.3 Výchova v rodině	23
3.4 Výchovné styly	23
3.4.1 Česká rodina a výchova	25
3.4.2 Ukrajinská rodina a výchova.....	26
PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
4 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	27
5 METODIKA VÝZKUMU	28
5.1 Design práce	28
5.2 Metody výzkumného šetření.....	28
5.3 Popis výzkumného souboru.....	29
5.4 Realizace výzkumu.....	31
5.5 Etika výzkumu	31
6 VÝSLEDKY	32
DISKUSE	42
ZÁVĚR	44
SEZNAM LITERATURY	46

ÚVOD

Toto téma bakalářské práce bylo vybráno z důvodu autorčiny náklonnosti k tématům kultury a rovněž k problematice výchovy dětí. Rozhodla se proto spojit tyto dva fenomény dohromady a věnovat se jim tak podrobněji v této práci. V průběhu života vstupujeme do několika různých vztahů a v době globalizace také v rámci rozdílných kultur. Z toho důvodu se téma interkulturních vztahů stává stále aktuálnější.

Tato bakalářská práce s názvem Interkulturní vztahy a jejich pohled na výchovu dětí je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je dále rozdělena na 3 kapitoly a jejich podkapitoly. V první kapitole se práce zaměřuje na kulturu a interkulturní vztahy. Druhá kapitola je věnována manželství v obecném slova smyslu a v jejích podkapitolách se věnuje smíšenému manželství a dětem ve smíšeném manželství. Třetí kapitola rozebírá pojem rodina a představuje modely užívané v českých rodinách, které jsou v dalších podkapitolách porovnávány s muslimskými, ukrajinskými a španělskými rodinami a jejich výchovou dětí.

Čtvrtou kapitolu tvoří praktická část, ve které byl proveden výzkum pomocí rozhovorů rodičů dětí, ve smíšeném partnerství či manželství. Tyto rozhovory byly provedeny pro následující případové studie neboli kazuistiky zapojených rodin. Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit „jaký styl výchovy dětí volí partneři, kteří nevyrůstali v České republice a pocházejí z jiného kulturního prostředí.“ Vedlejším cílem bylo „popsat, co mohou rozdílné styly výchovy přinášet, v čem mohou rozdíly být přínosem nebo naopak úskalím?“ Byl použit kvalitativní typ výzkumu, metoda dotazování technika polostrukturovaného rozhovoru, který byl základem pro zpracování případových studií neboli kazuistik.

Praktická část je ukončena kapitolou závěr, kde jsou shrnuty získané výsledky bakalářské práce.

TEORETICKÁ ČÁST

Pro tuto bakalářskou práci je nutné zmínit a definovat pojmy, které jsou základem tématu, které práce zpracovává. Pojmy jako kultura, etnikum, národ, interkulturní rozdíly, adaptace a akulturace jsou v interkulturním prostředí klíčové. Kultura je důležitou součástí života člověka a formuje jeho pohled, kterým nahlíží na okolní svět. Kultura se nachází v podstatě všude kolem nás, jelikož kulturní odlišnosti se dnes používají zvláště pro porozumění způsobů, jakými lidský svět funguje (Breidenbach a Nyíri, 2009).

1 KULTURA

Kultura jako taková je složitým konceptem, který nelze jednoduše definovat. Avšak v rámci obecnosti je možno ji představit jako komplexní soubor skládající se ze vzorců tradic, přesvědčení, hodnot, norem, symbolů a významů, které jsou v různé míře sdíleny vzájemně působícími členy komunity (Ting – Toomey, 1999). Humphrey (2011) představuje kulturu jako soubor myšlenek, přesvědčení, gest, rituálů a praktik, díky kterým společnost sama o sobě tvoří jeden celek. Na toto navazuje Hofstede (2010), jenž zmiňuje, že kultura je nezávislá na konkrétním jedinci a je možné ji vnímat jako kolektivně naprogramovanou mysl. Avšak toto „naprogramování“ mezi sebou vnímají pouze ti jedinci, kteří se nacházejí a žijí ve stejném společenském prostředí (Hofstede, 2010). Kultura je získaným konstruktem, díky kterému si tak jedinec v průběhu života může osvojit jakoukoliv kulturu (Ennaji, 2005). Autoři Shelling a Fraser – Smith (2008) uvádějí, že kultura je to, co v běžném životě slyšíme, vidíme a přijímáme pomocí náležitých hodnot, postupů, přesvědčení a pohledu na svět, které dále ovlivňují to, kým se člověk ve své dospělosti stane. Gillernová, Rymeš a Kebza (2011) představují tzv. kulturní identitu, kterou popisují tak, že jedinec prožívá příslušnost k určité kultuře a je schopen akceptovat očekávání jeho okolí. Svou kulturní identitu si je schopen poprvé uvědomit již v období mladšího školního věku.

Zajímavé připodobnění uvádí Ting – Toomey (1999), který kulturu shoduje s pomyslným ledovcem, na jehož „špičce“ můžeme běžně pozorovat kulturní artefakty a jejich neverbální či verbální symboly. Avšak aby člověk lépe porozuměl dané kultuře, je nutné proniknout hlouběji. V kterémkoliv odvětví života jedince lze najít rozdíly v kultuře. Tyto rozdíly se obvykle týkají mentality, životního stylu, náboženství, stravování apod. (Venclová, 2013).

V současném světě začínají vznikat tzv. „otevřené kultury“, ve kterých není problém míšení kultur, doplňování kultur o další různé (Loučimová, 2007).

1.1 Etnicita, Etnikum a národ

Termín etnicita je původem z latiny. Pochází tedy z latinského slova *ethnicus*, které má za význam pohan nebo pohanský a z řečtiny *ethnos* vyznačující národ, národnost, kmen či rasu atd. (Maříková, 1996). Etnicitu tedy můžeme považovat za vzájemně propletený systém rasových, kulturních, jazykových a teritoriálních faktorů, které utvářejí etnickou identitu člověka (Maříková, 1996). Etnická skupina nazývaná též jako **etnikum** je odvozeno od slova *ethos*, které je původem z řečtiny a je významem pro národ či lid. Etnikum je taktéž antropologickým termínem, kdy ve vědách o člověku jej používáme již od dob zámořských objevů a je tak z historického hlediska starším termínem nežli pojem národ (Skarupská, 2006).

Pojem národ je původem z latinského slova *natio*. Z historického hlediska je národ pospolitost lidí, která byla vytvořena působením mnoha národotvorných faktorů, jako je např. jazyk, geografie, ekonomik a politika (Skarupská, 2006). Autorka Skarupská (2006) dále uvádí, že národ je obvykle založen národním vědomím, který vychází z etnických vztahů. Ve středověku se národnost a příslušnost k určitému národu určovala daným místem narození jedince a v novověku jazykem (Skarupská, 2006). Šámal et al. (2003) definuje národnost z psychologického hlediska jako pocit sounáležitosti s určitým národem, který je tvořen skupinou lidí, která sdílí společnou kulturu, jazyk, dějiny, tradice atd. Z obecného hlediska je tedy národ jakési společenství lidí, ve kterém jsou spojeni několika druhy objektivních vztahů (Hroch, 1999). Příslušníkem národa je považován takový jedinec, který hovoří stejným jazykem, sdílí stejnou historii, kulturu a žije ve stejném státě (Hroch, 1999). Autor Hroch (1999) dále uvádí, že národ je historicky vyvinuté společenství stejného jazyka, hospodářského života, psychologické skladby a územím, což se projevuje jako kulturní společenství. Termín národ je možné vysvětlit několika způsoby a je často zaměňován s pojmem etnikum Hroch (1999).

Termín národnost je definován jako příslušnost k určitému národu, který se určuje podle státu, původu předků a kultury. Člověk může během svého života za určitých podmínek svou národnost změnit (Šamanová, 2005).

1.2 Interkulturní rozdíly

Pro interkulturní komunikaci je velice důležité téma problematiky hodnot. Díky znalosti této problematiky lze předcházet interkulturním konfliktům. Do určité míry ovlivňují kulturní rozdíly a odlišné hodnoty interkulturní vztahy (Romano, 2008). Hofstede (2001) ve své publikaci vymezuje pět dimenzí hodnot:

- individualismus-kolektivismus;
- mocenský odstup;
- maskulinita-feminita;
- vyhýbání se nejistotě;
- dlouhodobá a krátkodobá orientace.

Pro účely této bakalářské práce je důležité vyzdvihnout individualismus-kolektivismus. Tato dimenze hodnot slouží k porozumění struktury sociálních vztahů. V individualismu se klade důraz na hodnoty, tento rozměr je zaměřen na povyšování jedince nad zájem jeho rodiny (Dion, Dion, 1993). Lze říci, že individualismus je současné společnosti méně rozšířený než kolektivismus. Do individualismu lze zařadit hodnoty jako je např. odtaživost, soutěživost, obezřetnost, tvoření intimních vztahů s nejbližším okolím atd. V individualismu je vyzdihován okamžik, kdy rodič naučí dítě samostatnosti a připraví ho na opuštění domova. Daný jedinec by měl být zaměřen sám na sebe, je zde důležitá sebeúcta (Hofstede, 2007). Kolektivismus naopak dává přednost rodinnému významu před identitou vlastní (Willerton, 2012). V dnešní populaci se setkáváme se skupinami, které žijí v kolektivistické společnosti, kdy dochází k zaměření se na přizpůsobování se skupinovým potřebám a až poté potřebám vlastním. Dítě se ve svém životě může spolehnout na svoji rodinu s myšlenkou, že ho nikdy nezklame a neopustí (Hofstede, 2007).

Hodnoty partnerů, kteří byli vychováni v odlišném kulturním prostředí, jsou zcela odlišné (Frame, 2004). Autoři Shelling a Fraser – Smith (2008) uvádějí, že je důležité si uvědomovat vzájemně odlišné hodnoty, aby nedocházelo mezi partnery k nedorozumění a neshodám.

1.3 Adaptace a akulturace

Psychologická a kulturní změna je proces akulturace, který nastává při trvalém konfliktu mezi odlišnými kulturními skupinami (Herskovits, Linton, 1936). Při přesunutí do nové společnosti nastává osvojování nových vzorců chování (Berry, 1997).

Berry (2010) rozděluje akulturaci na kulturní a psychologickou úroveň:

- **kulturní úroveň** – změny proběhnou v obou skupinách
- **psychologická úroveň** – individuální změny.

Existují různé akulturační strategie, díky kterým se lze v hostitelské zemi a v jejich kultuře přizpůsobit. Mezi akulturační strategie patří např: **asimilace** – dochází k odmítnutí původní kultury a nastává osvojování kultury, hodnot, tradic jiné kultury. **Integrace** – zachovány vlastní hodnoty a zároveň ponechány původní. Dochází k vytvoření tzv. dvojí kulturní identity. **Separace** – ponechání vlastní kultury a dochází k izolování od společnosti nové. **Marginalizace** – jedinec se nachází v nestranné pozici v současné i původní kultuře (Berry, 1974).

Přizpůsobení jedince určitým hodnotám ve společnosti se nazývá **adaptace** (Evanoff, 2006). Pro vzájemné integrování a porozumění je důležitá úspěšná integrace a adaptace lidí s odlišnými kulturními zvyky. Adaptace však neznamená zapomení a odstoupení od kultury původní (Berry, 2010). Při soužití dvou partnerů z odlišných kultur je nezbytné uvědomění si toho, kolik ze své kultury do vztahu přinesou (Shelling, Fraser – Smith, 2008). Reakce na změnu kulturního prostředí charakterizují autorky Morgensternová a kol. (2007) a Gillernová et al (2011) jako: asimilační, kontrastní, hraniční a syntézní typ osobnosti.

2 INTERKULTURNÍ PARTNERSKÉ VZTAHY A MANŽELSTVÍ

Interkulturní partnerské vztahy jsou již od samého počátku součástí historie lidstva. V některých kulturách však neměly tyto vztahy ani nejmenší podporu a trvalo se na tom, aby vztahy mezi jedinci probíhaly pouze uvnitř vlastní skupiny či společenství, a to především z rasových a majetkových důvodů. Ačkoliv interkulturní partnerské vztahy zde byly již odpradáva, můžeme toto téma ve společnosti považovat za poměrně nové a prozatím podrobně neprozkoumané.

Manželství jako takové je právním institutem, mající nejen v českých zemích tisíciletou historickou tradici (Čepelová, 2013). Hrušáková a Králíčková (2006) uvádějí, že manželství je osvědčeným vztahem mezi mužem a ženou a je tak i zároveň oficiálním svazkem, u kterého právní poměry vznikají z jejich dobrovolného a svobodného rozhodnutí. Co se týká manželství, tento pojem má v různých světových kulturách různorodý význam. Avšak pro všechny kultury platí, že manželství je právně, nábožensky, sociálně a ekonomicky uznáváno jako společenský institut pro výchovu dětí (Hrušáková, Králíčková, 2006).

2.1 Interkulturní vztahy

Cottrell (1990) uvádí rozdíly, které od sebe pomáhají rozlišit interkulturní partnerské vztahy a mezietnické partnerské vztahy, jenž jsou s nimi často zaměňovány. Jedním z rozdílů je, že interkulturní pár může žít v zemi, která není ani pro jednoho z nich původní. Ani jeden z páru nepochází ze země, ve které spolu momentálně žijí. Tím pádem jsou oba partneři cizinci v dané zemi. Nejdůležitější rozdíl je ten, že většina národů je etnicky různorodá a nelze tak předpokládat, že interkulturní sňatek bude nutně zahrnovat odlišné kultury (Cottrell, 1990). Silva (2012) definuje interkulturní sňatek jako svazek mezi dvěma osobami, jenž mají odlišnou národnost. Svazek může, ale i nemusí obsahovat odlišnou rasu, etnicitu, náboženství nebo jazyk. Autorka Loučimová (2006) dále tento smíšený neboli interetnický vztah rozděluje na druhy, a to na **rasově smíšený vztah** a na **interkulturní vztah**. Rasově smíšený vztah je ten, kde jsou partneři biologicky (rasově) odlišní. Loučimová (2006) interkulturní vztah definuje jako vztah, kdy partneři pocházejí ze dvou skupin s různým jazykem, historií nebo náboženstvím. Vznik interkulturního vztahu je provázen mnohými těžkostmi, ale samozřejmě také důvody, díky kterým pár vznikl. U navázaného interkulturního partnerského vztahu je pro interkulturní páry málokdy jednoduchá situace.

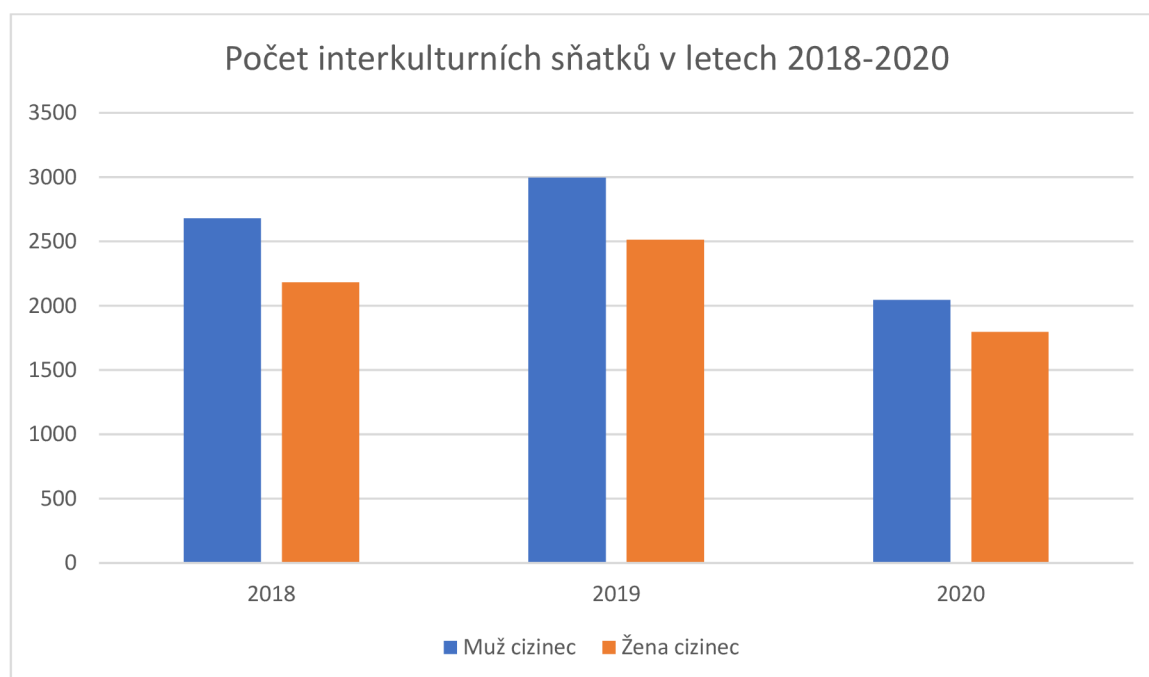
Oba partneři si musí uvědomovat, že jeden z páru opustí domov a bude se muset přizpůsobit nové kultuře, upravit své zvyky a opustit svou rodinu napříč kulturami pro svého nového partnera/partnerku.

Interkulturní vztah přináší i své výhody, do kterých můžeme zařadit detailní poznání partnerovy kultury. Díky tomu se jedinec seznámí s jinou společností, jejím smýšlením a kulturou, ve které se dosud nevyskytoval. Tím tak získává přehled o další kultuře (Cottrell, 1990). V dalších oblastech se tak jedinec dokáže lépe orientovat, má přehled v kulturách, v rozdílném myšlení, které díky znalosti kultur vede k překonání předsudků a stereotypů. Další pozitivitou v interkulturních vztazích jsou situace, kdy partneři společně hledají řešení problémů a díky partnerovi se více sebekonzultují, mění postupně své priority, postoje, a především jsou si vědomi faktu, že jsou schopni nahlížet na svět bez množství předsudků a naučených stereotypů (Loučimová, 2006). Další pozitivum, které je nutno zmínit, se týká dětí interkulturních párů. U dětí interkulturních párů vzniká **bilíngvismus** neboli dvojjazyčnost. Dítě je tak schopno užívat dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího a je schopno oba jazyky používat zcela přirozeně. Tato možnost jim dává lepší schopnost vnímat, chápat a naučit se cizí jazyky (Morgensternová, 2011).

Je však nutné zmínit i negativa, které interkulturní vztahy přinášejí. Těchto nevýhod může být také nespočet a mohou nastat z různých příčin. V tomto druhu partnerství se vyskytují problémy, se kterými se v monokulturních vztazích příliš často nesetkáme. Tou největší nevýhodou a překážkou je samozřejmě jazyk, jelikož zde hrozí riziko, že jedinec, který komunikuje v odlišném jazyce než v rodném, nebude chápat všechny souvislosti a dochází tak k nepochopení partnera (Morgensternová, 2007). Kromě jazykové bariéry mezi partnery, dochází i k problémům v komunikaci s partnerovou rodinou a přáteli (Morgensternová, 2007). Dalším problémem, který interkulturní pár musí ustát, je odmítavý postoj okolí jednoho či obou partnerů, které neakceptuje nebo dokonce odmítá jejich vztah z mnoha důvodů, díky kterým se opět vracíme ke zmiňovaným stereotypům a předsudkům vůči jiné kultuře (Morgensternová, 2007). Problémem také může být výchova dětí, kde jsou rozdíly v kulturách natolik odlišné, že se ve výchově dětí neshodují. Každá kultura totiž výchovu dítěte vnímá jinak. Tudíž je možné narazit na rozdíly v odměňování a trestání dítěte.

Graf č. 1 – Počet interkulturních vztahů v České republice

Pro zajímavost je zde vložen graf č. 1, který popisuje četnost výskytu interkulturních vztahů v České republice od roku 2018 až 2020. Na grafu je znázorněn počet mužů-cizinců a žen-cizinek. Dle srovnání počtu mužů a žen se v České republice vyskytuje více mužů-cizinců, kteří jsou v partnerství s českými ženami.

Zdroj: ČSÚ, 2020

2.2 Smíšené manželství

Průcha (2006) zastává názor, že *“každá kultura je stejně hodnotná jako ostatní a přináší svůj specifický vklad do historie a rozvoje lidské civilizace”* (Průcha, 2006 s. 239). Mistrík (2008, s.20–21) uvádí, že *“význam multikulturalismu v posledních desetiletích, a to na základě procesů globalizace se výrazně zesiluje. Multikulturalismus je klíčový pojem multikulturní výchovy, která se rozvíjí jako jeho přímý důsledek.”*

Smíšené manželství můžeme též nazvat jako bilingvní. Harding – Esch a Riley (2008) rozdělují smíšené (bilingvní) manželství do několika typů.

- Manželé pochází z odlišného kulturního prostředí a používají společný jazyk ke komunikaci mezi sebou, avšak pro komunikaci s jejich dítětem používají každý svůj mateřský jazyk.

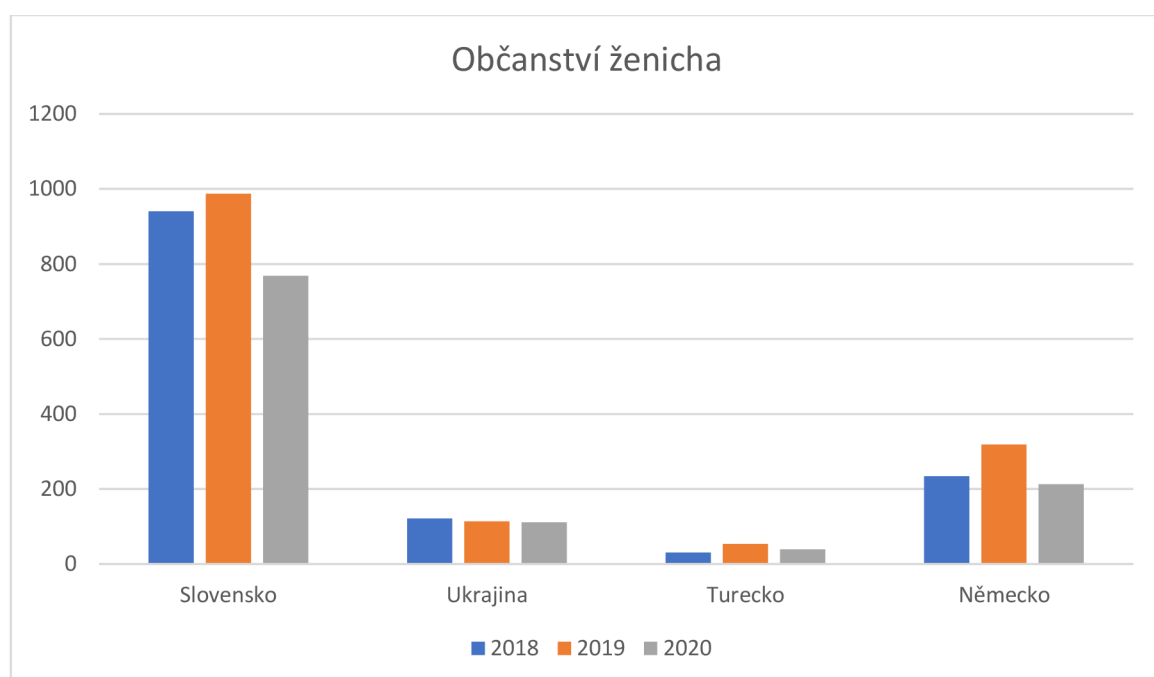
- V druhém typu dítě přichází do styku s dominantním jazykem hlavně v prostředí školy, nedominantním jazykem poté mluví doma s rodiči.
- Manželé žijí v zemi a mluví jazykem, který není používán ve společnosti.

Autorky Drápalová a Kolářová (2002) uvádějí, že dítě, které se narodilo do smíšeného manželství může mít otevřený přístup k oběma kulturám, a díky tomu i více příležitostí např. pracovních. Nebo naopak se může dítě ocitnout v situaci, kde se bude cítit ve společnostech svých rodičů vyloučeno. S tímto se ztotožňují Baker a Prys (1998), kteří poukazují na problémy, které jsou spojeny se smíšeným manželstvím, a to nízké sebevědomí dítěte, a zmatenost v určení vlastní národnosti.

„Vytvořit dvojjazyčnou domácnost znamená pro oba rodiče dělit se rovným dílem o výchovu dětí včetně procházek, koupání, čtení pohádek před spaním, ale i rozhodnutí, jakou školu bude dítě navštěvovat.“ (Harding-Esch, Riley, 2008, 101 s.) Z výše uvedeného nelze říct, že lidskou identitu vytváří pouze jeden faktor. Na lidské identitě se podílí mnoho faktorů – prostředí, kontakty, tradice, kultura apod.

Pro zajímavost uvádíme počty cizinců v České republice podle vybraných státních občanství v letech 2018–2020.

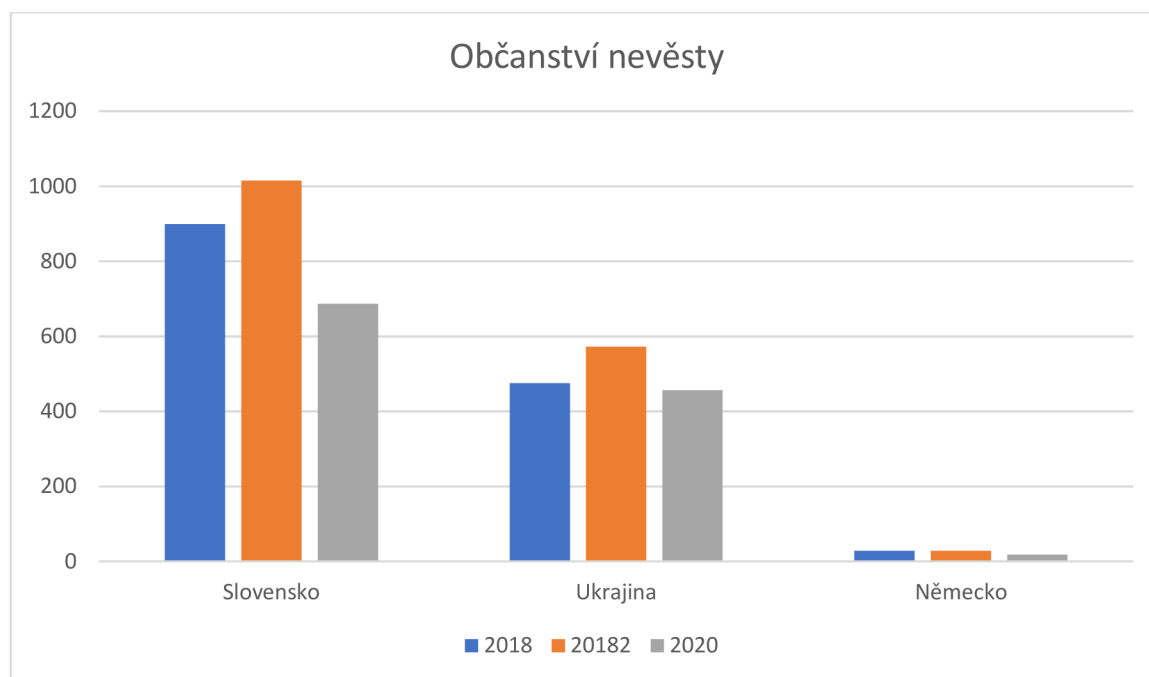
Graf č. 2 – Státní občanství ženicha

Zdroj: ČSÚ, 2020

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že v roce 2018 bylo uzavřeno manželství muž (cizinec) se slovenským občanstvím v počtu 940. V roce 2019 bylo uzavřeno o 47 manželství více. Zatímco v roce 2020 se dané číslo snížilo o 219 uzavřených manželství.

Graf č. 3 – Státní občanství ženy

Zdroj: ČSÚ, 2020

Z výše uvedených grafu lze posoudit, že sňatků, kdy byla žena – cizinec bylo v roce uzavřeno více než muž – cizinec. Dle statistických úřadů dokonce vybrané turecké občanství nebylo zaznamenáno.

2.2.1 Smíšené manželství a děti

Rozdíly ve smíšeném manželství nastávají zejména z důvodu jiných kultur. Mezi nejčastější rozdíly ve smíšeném manželství uvádí Průcha (2004) komunikaci a chování matek. Proběhlo mnoho výzkumů, které ukazují, že emoční regulace u matek je rozdílná v závislosti na etnikum. Pro příklad uvádíme výzkum realizovaný v roce 1999 autorkami W. Friedlmeierovou a G. Trommsdorfovou, které na základě výsledků dokazují, že na Západu je na dítě v rodinném prostředí nahlíženo, jako na individuální bytost a na Východě jako na pokračování sebe samotných (Průcha, 2004).

V současném světě je na smíšené manželství nahlíženo z jiného úhlu pohledu, než tomu bylo v minulosti. Dítě, které je narozené do tzv. **smíšeného manželství** má možnost získat vědomosti o kultuře obou rodičů, což může vést později v životě dítěte k velkým výhodám (Gillernová, Kebza a kol., 2011). S tímto výrokem se ztotožňuje též Hernová (1997) V případě, že se dítě naučí jazyk obou rodičů, vystává zde velká výhoda pro jeho nastávající budoucí život.

V mnoha případech však nastávají i problémy spojené s komunikací např. s prarodiči, nebo také v mohou nastat problémy ve vnímání odlišné výchovy dítěte. Střídání dvou jazyků může vést k vyvolání strachu a zmatku v dítěti, které neví, co za jazyk použít (Mertin, Gillernová, 2003). Avšak pokud je dítě vedeno k oběma jazykům přirozeně a nenásilně je v mnoha případech u dítěte zaznamenáno, že oba používané jazyky jsou pro něj mateřské (Kadaníková, Neubauer, 2017). Dítě je též označováno, za jeden ze základních prvků integrace rodiny do společnosti. Z důvodu školní docházky je dítě první, kdo se naučí jazyk země, ve které spolu s rodiči žijí (Gillernová, Kebza a kol., 2011).

3 RODINA A VÝCHOVA

Madar (1998, s. 1184) definuje rodinu následovně: *„Rodina je nejstarší lidskou institucí. Vznikla z přirozeného pohlavního pudu, vedoucího k plození a rozmnožování živočišného druhu, současně však po věky slouží potřebě ochránit potomstvo, připravovat je pro život, učit, vychovávat a v neposlední řadě uspokojovat lidskou potřebu citové a osobní intimity ...“*

Jedná se o společenskou skupinu spojovanou s manželstvím, pokrevními vztahy, vzájemnou pomocí a odpovědností (Hartl, Hartlová, 2000). Avšak Matoušek (2010) přichází s tvrzením, že definice rodiny, která říká, že rodina vzniká sňatkem či narozením dítěte je v nynější době poměrně omezená a dle současného typu společnosti se přiklání k termínu *rodinné soužití* nežli rodina. Knotková (2004) uvádí, že rodina je sociální skupinou, která je charakterizována základními znaky primárními a neformálními. Rodina bývá rozdělována dle velikosti, vnitřní strukturou a také podle rodinných vztahů. Rodina je skupina lidí, která má společnou historii, velmi blízké emocionální a psychologické pouto. Členové rodiny mají utvořené pouto na základně například dědičnosti, uzavřeného manželství či adopcí dítěte apod. (Kramer, 1980). Na charakteristiku autora Kramera (1980) dále navazuje Strašíková (2004), ta definuje rodinu jako malou společenskou skupinu také jako společenství osob, které je propojeno vzájemnými rodinnými vztahy nebo svazky. V této skupině se vytváří citová pouta, která ve většině případech nelze plně nahradit, protože zde dochází ke vzniku velmi silných vazeb mezi členy rodiny (Strašíková, 2004). Autor Krebs (2010) charakterizuje rodinu jako sociální prostředí, které je nejdůležitější pro dítě a má významný vliv na jeho vývoj a následnou budoucnost. Rodina je ve společnosti chápána též jako určitý soubor lidí, kteří mají mezi sebou různé vztahy (Sobotková, 2007). Dle Štěrbové (2013) je pro socializaci dítěte rodinné prostředí základem. Dále autorka uvádí tvrzení, že způsoby, vzorce a modely chování vedoucí ze strany rodičů působí na budoucí chování jejich dítěte. Dítě se setkává s různými situacemi a vidí, jak na ně rodiče reagují. Následně si z nich berou vzorové a modelové chování. Toto chování je u rodičů dáno jejich povahou, rodinnými vztahy a vzorovými situacemi od vlastních rodičů (Štěrbová, 2013).

Úkolem manželů, popřípadě partnerů je dle Stašové (2001) důležité vytvořit takové rodinné prostředí, kde budou spokojeni nejen samotní rodiče, ale budou se zde cítit dobře i jejich děti. Autorka dále uvádí, že rodina se vyznačuje určitými základními funkcemi.

S funkcemi rodiny přichází i Kraus (2008), který vymezuje základní funkce rodiny, mezi které patří **biologicko – reprodukční** funkce, která hraje důležitou roli v každé rodině. Tato funkce je základním kamenem každé rodiny a má velký význam pro společnost, jelikož zaručuje vývoj a pokračování rodiny dalšími generacemi. Druhou funkcí, kterou autoři Stašová (2001) a Kraus (2008) zmiňují je **sociálně – ekonomická**. Zde se rodina a její členové v rámci povolání podílejí a ovlivňují trh práce jako spotřebitelé či konzumenti. Pokud je tato funkce porušena, vzniká tak nedostatek rodin z důvodu například zvýšení nákladů pro život či nezaměstnanosti. Nejdůležitější funkcí, kterou se rodina vyznačuje, je funkce **emocionální**, jelikož pouze rodina je schopna vytvořit zázemí, které je důležité pro vnímání emocí jako je pocit lásky, jistoty a bezpečí (Kraus, 2008). Zmíněná emocionální funkce je dle Stašové (2001) pojmenována jako **sociálně – psychologická** funkce. Výrost a Slaměník (2008) tuto funkci považují jako velmi zásadní a nenahraditelnou. Každý jedinec neboli člen rodiny má tak pocit, že je bezvýhradnou součástí rodiny a může tak docházet ke konfrontaci s dalšími členy rodiny, sdílení svých potřeb, radostí i strastí v jeho životě. Dle Procházký (2012) je nutné zdůraznit, že pokud nemá tato funkce v rodině zastoupení, často tak dochází k rozpadu rodiny a vznikají tak u jedinců a členů dané skupiny emocionální problémy v jejich životě. Stašová (2001) upozorňuje na velmi důležitý poznatek, který tvrdí, že tuto rodinnou funkci není možné nahradit žádným jiným zařízením nebo institucí, tak aby byly členové rodiny spokojeni.

Rodina má velký význam pro dítě samotné a Matoušek (2003) přináší podstatnou definici: *„Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je dnes považovaná za nepostradatelnou podmínku zdravého duševního i tělesného vývoje dítěte. Další takovou podmínkou je bezpečí domova, jako stabilního chráněného prostředí. Obojí může dítěti poskytnout jen rodina a to nezastupitelně“* (Matoušek, 2003, s. 9).

3.1 Rodičovství

Významem rodičovství je plnění úkolů, které jsou spojené s výchovou dítěte tak, aby dospělo v nezávislého a samostatného jedince. Dle Možného (2002) je rodičovství nejzásadnější změnou v životě člověka. Vágnerová (2007) považuje početí či osvojení dítěte jako vznik rodičovské role. Pro rodičovství je stanoven biologický základ a zásadní životní změna, na kterou se jedinec čili budoucí rodič připravuje jak fyzicky, emocionálně tak i sociálně.

Autorka dále uvádí, že rodičovství není vždy „procházka růžovým sadem“ v této funkci nastává i stav, kdy se rodič cítí velmi vyčerpan, beznadějně a prožívá různé negativní emoce a frustrace, které jsou určitého typu a stupně rozporuplných pocitů (Vágnerová, 2007).

Rodičovská role v dospělém věku naplňuje projev generativity, a uspokojuje intimní potřeby jedinců, v tuto chvíli vznikají mezi lidmi hluboké emocionální vazby, které si člověk udržuje celý svůj život. Nachází se zde i různé věci, situace, okolnosti, které ovlivňují jedince v motivaci stát se rodičem a ujmout se rodičovské role. Můžeme sem zařadit například zkušenosti, které si jedinec odnáší z dětství, nalezení tzv. „toho pravého“ pro založení společné rodiny, finanční zabezpečení (Vágnerová 2007).

3.2 Rodičovská role

Vztah k rodičovství a samotné rodičovské roli se v průběhu života člověka mění. Plnění rodičovské role je považováno za zásadní a nedílnou součást vnitřní identity dospělého člověka, pro kterého je tato role podmíněna psychickou, sociální a také biologickou oblastí. Být rodičem a plnit rodičovskou roli má podstatný vliv na osobnost. Jedinec, který se stal rodičem si prochází změnou v emočním prožívání, uvažování a mezilidských vztazích. Pro člověka je to tak nejvýznamnější a nejzásadnější změna v životě (Vágnerová,2007). Autorka dále vyzdvihuje myšlenku, že rodičovská role je dominantní rolí, a to, protože si rodič musí mezi sebou a dítětem vytvořit zdravou autoritu. Úlohou a povinností rodiče je o dítě pečovat. Dítě se tím tak logicky stává na rodiči závislé a jedinec v roli rodiče má ohledně péče o dítě jak povinnosti, tak i práva (Vágnerová, 2007).

Rodiče jsou těmi nejdůležitějšími vychovateli, kteří nejen v rodinném prostředí odpovídají za výchovu svých dětí. Aby rodinná výchova byla úspěšná, je zde podmínkou dobrý životní způsob rodičů a dětí, do kterého je zahrnuta správná výchova dětí i ve volném čase. Rodina je tedy taktéž prostředím, kde by se děti měly cítit bezpečně a nalézt zde útočiště pro svůj odpočinek, také by si zde mělo mít možnost hrát a rodiče by dítěti měly poskytnout různé esteticko – výchovné činnosti. Do těchto činností je možné zapojit i společně strávené chvíle např. na rodinné procházce, vymýšlet různé výlety, vzájemné návštěvy s příbuznými či přáteli, společné dovolené, vedení ke sportu atd (Bůžek, Michalík, 2000). Dále autoři Bůžek a Michalík (2000) uvádějí, že děti a mládež často trpí nedostatkem času společně stráveným se svými rodiči.

Dále autoři věří, že společně strávený volný čas rodičů a jejich dětí je velkou příležitostí k lepšímu rozvoji vzájemného vztahu dítěte a rodiče a jejich lepšímu porozumění a poznání. Aby se dítě následně ve společnosti dokázalo socializovat je základním kamenem rodinné prostředí. Rodiče svými způsoby výchovy, chováním a jejich zavedenými vzory a modely, ovlivňují, to, jak se jejich děti budou v následujícím životě chovat a jednat (Bůžek, Michalík, 2000).

3.3 Výchova v rodině

Podstatnou součástí pro zdokonalení jedince, je nejen důležité, aby se narodil zdravý člověk, ale také jeho následná výchova v rodinném prostředí. Každý narozený jedinec je po dlouhou dobu svého života závislý na jiných, jelikož prochází procesem fyzického a psychického vývoje. Pro proces lidského zdokonalování je důležitá rodina, díky které je jedinec přijímán a je mu dáván projev lásky. Výchova v rodině je brána jako nejkreativnější úkol, jelikož je tímto jevem vytvářeno další „já“ (Miras, Bañares, 2014). Autoři dále uvádějí, že rodiče by svoje děti měly respektovat. Úkol rodiny se v průběhu dospívání pochopitelně mění. Základem výchovy je především být vzorem pro své dítě (Miras, Bañares, 2014).

Pro jednotlivé národy a etnika je výchova v rodině závislá na normách a kulturních vzorcích. Při výchově nelze nahlížet pouze na styly výchovy dětí, ale také na pohled rodičů na intergenerační vztahy, komunikaci mezi dětmi a dospělými apod. Příkladem můžeme uvést rodiny z Čech a Anglie, kdy v Anglii je používán spíše styl liberální, zatímco u nás v České republice rodiče aplikují styl autoritativní (Průcha, 2004).

Při interkulturní výchově dochází nejen k vzdělávání dětí cizinců, ale obecně i k vzdělávání celé společnosti. Při výchově dětí je klíčové vědomě zacházet s různorodostí daných kultur (Vališová, Kasíková a kol., 2007). Sedláčková (2009) uvádí, že dítě nachází oporu především v rodině, kde se cítí bezpečně, ví že může řešit svoje problémy, dostává se mu naslouchání i pomoci. Dítě by se v rodině mělo cítit hlavně svobodně, ale zároveň též i zodpovědně. Ve správně rodině nedochází k odstraňování překážek života, ale k pomoci vypořádání se s nimi. V rodině je též důležité vymezit roli dítěte, a co se od něj očekává, z tohoto důvodu je důležité mít stanovená pravidla, které musí respektovat každý člen rodiny.

3.4 Výchovné styly

Povahové vlastnosti a charakter rodičů jsou zejména odráženy z různých pedagogických přístupů. Termín způsob výchovy do české literatury vpravuje Čáp (1999), který tímto termínem označuje celkové výchovné působení na dítě, komunikaci a interakci mezi dospělým a dítětem, kam samozřejmě patří i určité postupy, techniky a jednání. Za zmínku stojí určitě názor Makarenka, který by šel zařadit do komunistického pohledu. Autor rozlišuje autoritu na dva typy, a to na autoritu, která je založena na lásce mezi rodičem a jejich potomkem a autoritu založenou na odpovědnosti dítěte. Autoritu založenou na lásce autor velmi kritizuje jelikož, ji označuje jako podplácení (Hintaus, 1998).

V kontextu této bakalářské práce je důležité zmínit výchovné styly, které jsou nejčastěji používány v rodinách. Výchovné styly rozděluje mnoho autorů a existuje ještě více definic, z tohoto důvodu jsou vybrány tři nejčastější styly výchovy, které definuje Pöslová (2020).

Autokratická výchova

V tomto stylu výchovy si rodič zejména to, co on chce sám a používá k tomu různé způsoby např. křik, dítě bije, vyvolává strach atd. Strach v dítěti vyvolává zejména nejistotu a nedůvěřivost, také potlačuje jeho vývoj a přirozenost. V autokratické výchově není možnost diskuse, existuje pouze jedna možnost, a to názor a rozkaz rodiče. V tomto stylu rodič nabývá dojmu, že je nadřazený a jeho dítě mu je podřízené. Dítě je pak vychováváno v očekávání nejhorsí možné možnosti. Tento styl má velký dopad na vývoj dítěte, jelikož v dospělosti pak nachází hůře samy sebe a mají sklony k podřizování se ostatním, jen proto aby nebylo následně špatně (Pöslová, 2020).

Tolerantní výchova

Tento styl výchovy je brán jako protiklad autokratické výchovy. V tomto stylu je velmi důležitý vlastní názor dítěte. Dítě je podporováno ve všem, co dělá a rodiče věří, že je to pro něj jen to nejlepší. Tento styl je však kritizován pro velmi málo tzv. „pevnou ruku“. Děti, které jsou tímto stylem vychovávány mají problémy s kázní. Často porušují daná pravidla a nemají autoritu vůči ostatním, zejména v pubertálním věku (Pöslová, 2020).

Demokratická výchova

Zde je důležité zmínit, že každý rodič si slovo demokracie může vyložit jinak, avšak nejčastěji je toto slovo vnímáno jako rovnoprávnost, kde mají všichni členové domácnosti stejné právo na vyjádření svého názoru. Základem demokratického stylu je komunikace mezi dítětem a rodičem, láska a přijetí. Každé narozené dítě je živý tvor, který má právo na vlastní potřeby, názory a emoce, proto jej rodič musí respektovat (Pöslová, 2020).

S dalším dělením přichází autoři E. E. Maccoby a J. A. Martin, kteří přinášejí rozdělení čtyř výchovných stylů:

- autoritativní styl – styl kombinací náročné a přijímací péče, kdy se od dětí očekává, že se budou chovat úměrně jejich věku. Z hlediska vývoje je tento styl pro dítě optimální,
- shovívavý styl – tento styl je typický pro rodiče, kteří nemají na své děti příliš velké nároky,
- zanedbávající styl – zde se vyskytuje neúčast rodičů na výchově jejich dítěte. Setkáváme se zde s absencí jakékoliv komunikace. Dochází tak k odmítající výchově (Maccoby, Martin, 1983).

3.4.1 Česká rodina a výchova

V rámci této bakalářské práce cítíme, že je potřeba se zmínit o výchově v české rodině, avšak práce tuto podkapitolu velmi zjednoduší a uvede pouze vrchol ledovce tohoto tématu.

I v České republice můžeme najít rozdílné styly výchovy v rodině, jelikož každá rodina má zakořeněné jiné zvyky, tradice, a hlavně styl výchovy. Mnoho rodičů vychovává své děti tak jako jejich rodiče. S čím se ztotožňujeme s názorem autora J. J. Arnetta (2012), který uvádí, že osobní zkušenosti rodičů jsou spojené s jejich vlastními dětskými hodnotami. Také lze podotknout, že i děti na vesnici mohou mít jinou výchovu než děti ve městech, znají např. více přírodu, nepotřebují tzv. moderní technologický svět apod. Proto je důležité se na všechny děti dívat jako na originál.

To, jak se bude dítě ve svém budoucím životě chovat ovlivňuje rodina, což už bylo zmíněno i v předchozích kapitolách. Zásadní věc, která ovlivnila výchovu v rodinách, a nejen v Českých, byla emancipace žen, díky které vzrostla autorita matky (Kraus, Sýkora, 2009).

V současné době, lze říci, že v České republice klesá porodnost, naše země je jedna ze zemí, která patří pod záchovnou hranici porodnosti. Současná tzv. moderní rodina v České republice žije tzv. „dneškem“ a do budoucnosti příliš nehledí (Gillernová, Kebza, 2011).

Autoři Tosun, Pauknerová a Kittel (2021) uvádí ve své knize, že v České republice rodinní příbuzní bydlí často v krátké blízkosti. Mezi nejčastější styly výchovy autoři označují styl autoritativní, autoritářský a tolerantní. V provedeném výzkumu autoři došli k závěru, že v České republice se nejvíce v rodinách s malými dětmi používá styl autoritativní. Dále bylo zjištěno, že do výchovy často přispívají též prarodiče, což ne vždy vede k pozitivním vlivům na ratolest.

3.4.2 Ukrajinská rodina a výchova

Pro příklad k porovnání rozdílů české rodiny s jinou kulturou byla v této práci vybrána ukrajinská rodina.

V dřívějších dobách byla na Ukrajině výchova připisovaná zejména matkám, avšak v polovině 21. století začal být v zákoníku o rodině kladen důraz na rovno cenné rodičovství a začalo se prosazovat tzv. „vědomé otcovství“, které ukazuje různé pohledy na tuto roli. Tradiční pohled na primární roli otce je zejména jako na živitele rodiny. Což se však ukázalo jako náročná role pro mladé muže na Ukrajině. Ukrajinský parlamentní výbor se po přijetí nového zákoníku snažil, aby se sociální postavení otců zvýšilo a odstranila se diskriminace v rodině (Hankivsky, Salnykova, 2012).

Od roku 2002 je oběma rodičům připisována stejná role při výchově dítěte. Třiletá mateřská dovolená byla rozšířena na otce a nyní se nazývá „rodičovská dovolená“, avšak otec může dovolenou využívat až po prvních čtyřech měsících matky. Nově též zákon udává, že rodinné dávky nemají být vyplácené matce, ale rodiči, který se o dítě stará (Katalin, Korolczuk, 2017).

Na Ukrajině dochází k mnoha problémům, co se týče výchovy dětí. Mnoho rodičů svoji roli rodiče odmítá a vyhýbá se rodičovským povinnostem. Z tohoto důvodu pak dochází ke vzniku dysfunkčních rodin. Toto chování lze vysvětlit různými faktory, které jsou často propojené. Jsou to např. nezaměstnanost rodičů, finanční potíže, pracovní migrace, nedostatek trvalého bydlení apod. Na Ukrajině je též, problémem nedostatek komunitních služeb pro rodinu, absence efektivního raného systému (Rus, Sheri, Parris et al., 2017).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Tato bakalářská práce se zabývala interkulturními partnerskými vztahy jedinců, kteří žijí v páru a jsou narozeni v zemích s odlišnou kulturou. Hlavním cílem bylo zjistit jaký styl výchovy dětí volí partneři, kteří nevyrůstali v České republice a pocházejí z jiného kulturního prostředí. Dále pomocí praktické části bylo zjišťováno, zda narážejí rodiče z odlišného kulturního prostředí na úskalí při své výchově, a co je naopak podle nich přínosem. Práce se dále zaměřuje na to, co rodičům a dětem přináší interkulturní prostředí.

Téma, kterým se tato bakalářská práce zabývala je poměrně diskutované a všeobecně známé, avšak není natolik probádané. Z tohoto důvodu může mít tato práce přínos pro lidi, kteří se zabývají interkulturními partnerskými vztahy a vším, co se tohoto partnerství týká. Tato práce však může být zajímavým přínosem i pro širokou veřejnost, která se pohybuje v okolí interkulturních partnerství či dětí z interkulturního prostředí a má zájem si o této problematice rozšířit své znalosti. Je taktéž možné předpokládat, že se s nynější dobou migrování budou kultury více propojovat. Práce dále poukazuje na předcházení předsudků v interkulturních vztazích, které mají s migrací spojitost. Problematika předsudků v této práci je taktéž přínosem pro společnost zabývající se těmito tématy.

Výzkumné otázky

1. Využívají rodiče z odlišného kulturního prostředí odlišné výchovné styly?
2. Narážejí při své výchově rodiče z odlišného kulturního prostředí na úskalí a co je pro rodiče a děti z interkulturního prostředí přínosem?

5 METODIKA VÝZKUMU

5.1 Design práce

K dosažení cílů práce byly stanoveny tyto úkoly:

- 1) Vytvoření rozhovorových okruhů
- 2) Vyhledání interkulturních rodin
- 3) Vedení rozhovorů s informanty
- 4) Zpracovávání dat z rozhovorů
- 5) Shrnutí a diskuse výsledků

5.2 Metody výzkumného šetření

Vlastní výzkumné šetření bylo uskutečněno za použití kvalitativního typu výzkumu metodou dotazování technikou polostrukturovaného rozhovoru. Daní informanti souhlasili s nahráváním rozhovorů na diktafon pro přesné zapsání odpovědí. Dané rozhovory následně byly použity pro vytvoření kazuistik, které jsou popsány v kapitole výsledky.

Kvalitativní typ výzkumu obohacuje použitou teorii a lépe zvládne definovat aspekty interkulturních vztahů (Walker, Novák, 2013). Smith (2003) spojuje kvalitativní přístup s explorační a popisem zkušeností dotazovaných. Autor Yin (2011) doplňuje tuto teorii tím, že definuje kvalitativní přístup jako přístup, který napomáhá k pochopení v celkové oblasti vztahů ve společnosti. Hendl (2012) popisuje kvalitativní přístup tak, že díky vysoké míře validity může výzkumník dojít k cílenému výsledku. V kvalitativním přístupu jde především o zkoumání problémů a jevů ve stejném prostředí. Ve výzkumu byla použita metoda dotazování. Hendl (2012) dotazování popisuje, jako vedený rozhovor, který klade vysoké nároky na daného tazatele. V daných rozhovorech byl použit polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Ferjenčík (2000) definuje polostrukturovaný rozhovor jako interview, kdy je stanoven předem seznam otázek. Z daných otázek se mohou vyvinout doplňující otázky pro větší informovanost, tyto otázky mohou být volně přehazovány (Gavin, 2008). Linderová a kol. (2016) definuje polostrukturovaný rozhovor, jako pomyslný střed mezi rozhovorem strukturovaným a nestruturovaným. Než se uskuteční rozhovor výzkumník si předem vytvoří seznam otázek, které informantovi v průběhu pokládá. Rozhovor je nejčastěji používaná technika. V kvalitativním typu výzkumu Mioviský (2006) rozděluje rozhovor do tří typů.

První typ je strukturovaný rozhovor, zde jsou dopředu výzkumníkem vytvořeny otázky, kterých se výzkumník pevně drží a neodklání od daného tématu. Další typ je polostrukturovaný rozhovor, při kterém si výzkumník připraví pouze některé základní otázky, na které se ptá ze začátku. Avšak v průběhu rozhovoru se mohou získávané informace a otázky přidávat, a proto z tohoto důvodu daný rozhovor nemá pevnou kostru. V průběhu rozhovoru je možné se z obou stran doptávat na potřebné informace. Třetím typem je nestrukturovaný neboli narativní rozhovor. Výzkumník není povinen si připravit otázky dopředu. Lze mít připravenou pouze jednu, ale přitom základní otázku, od které se pak odvíjejí otázky vymyšlené uprostřed rozhovoru.

V tomto výzkumném šetření byl použit desing případové studie, pro detailní rozbor dat z poskytnutých rozhovorů od informantů. Hendl (2012) a Yin (2011) případovou studii definují jako podrobné zkoumání případu, které popisuje jednotlivé vztahy mezi odlišnými aspekty. Miovský (2006) se s touto definicí ztotožňuje a doplňuje ji tím, že případová studie se nejčastěji provádí v co nejpřirozenějším prostředí zkoumaných účastníků.

5.3 Popis výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořily interkulturní rodiny, ve kterých žijí čeští partneři/partnerky a jejich partnerky/partneři, které jsou z odlišného kulturního prostředí.

Pro volbu výzkumného vzorku byly stanoveny následující kritéria:

- jeden partner z odlišného kulturního prostředí,
- aby spolu žili delší dobu než 2 roky ve společné domácnosti,
- společná výchova alespoň jednoho dítě.

Dle výše uvedených kritérií byly zvoleny pro daný výzkum 4 páry. Výběr informantů byl založen na osobní známosti párů. Země, ze kterých informanti pocházejí: Turecko, Španělsko, Ukrajina, Německo. Každý pár spolu žije nejméně 4 roky ve společné domácnosti. Nejdelší vztah (více než 10 let) spolu mají partneři z Turecka. S informantkou, která žije s mužem z Turecka, se autorka práce seznámila na letišti v Turecku, následně zůstaly v kontaktu. S informantem z Ukrajiny se autorka zná dlouhodobě, jsou kamarádi.

Na informantku z Německa autorka dostala kontakt od kamarádky a informantku, která má manžela ze Španělska poznala autorka na svatbě. Z důvodu ochrany osobních údajů bylo daným informantům změněno jméno a vymyšleno fiktivní.

5.4 Realizace výzkumu

V první fázi bylo nejprve důležité oslovit páry s žádostí o poskytnutí rozhovoru. Po jejich souhlasu jsme se individuálně domluvili na místě a času setkání. Výzkum byl realizován během ledna – března 2022 s interkulturními rodinami. Dané rozhovory probíhaly hodinu až dvě, vždy na individuálním místě. Nejprve bylo informantům sděleno, jaký druh otázek je bude čekat a čím se daný výzkum zabývá. Informantům bylo sděleno, že jejich účast na výzkumu je dobrovolná a kdykoliv mohou spolupráci ukončit. Dané rozhovory byly nahrávány za souhlasu informantů na diktafon, následně přepsány do Wordu a poté byl audiozáznam vymazán. Sběr dat (kódování rozhovorů) bylo prováděno od března 2022 do dubna 2022. Interpretované výsledky byly prováděny v období dubna 2022. Informantům byl poskytnut k podepsání informovaný souhlas, který je přiložen v **příloze č.1**.

5.5 Etika výzkumu

Informanti budou obeznámeni s účelem rozhovorového šetření a poskytnutím rozhovoru souhlasí s účastí v mém výzkumu. Etika výzkumu bude zabezpečena anonymitou informantů, jelikož zveřejněná data neumožňují identifikovat účastníky výzkumu. Výsledky rozhovorového šetření budou využity pouze k výzkumu bakalářské práce, s čímž budou informanti obeznámeni a všechny osobní údaje budou zpracovány v souladu nařízením Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/ 46/Es.

6 VÝSLEDKY

Případová studie č. 1 Česko – turecká rodina

Matka: Michaela se narodila v České republice, konkrétně v Českých Budějovicích a je české národnosti. Momentálně pracuje jako lektorka tureckého jazyka.

Otec: Cenk se narodil v Turecku ve městě Antalya a je turecké národnosti. Živí se jako grafik pro Česko – tureckou firmu.

Děti: Lucas a Oliver se Michaele a Cenkovi narodili v Turecku, stejně jako jejich otec ve městě Antalya a mají dvojí občanství. Lucas již navštěvuje základní školu v Praze. Oliver dochází do mateřské školy taktéž v hlavním městě České republiky.

Rozhovor byl veden s paní Michaelou, která nyní žije v České republice, se svým tureckým manželem. Tento interkulturní pár spolu vychovává dva syny, Lucase (9let) a Olivera (5let). Rodina žije klidným životem v Praze, kde synové navštěvují školu, mateřskou školu a několik kroužků. Pokud je možnost, vždy si rádi zaletí do svého druhého domova, kde mají další členy rodiny.

Michaela a její manžel Cenk se seznámili na Severním Kypru, kam Michaela odjela studovat a pracovat. Poté se společně přestěhovali do turecké Antalye, kde žili 10 let. Narodil se jim syn Lucas a poté i druhý syn Oliver. Děti jsou bilingvní, což znamená, že umí mluvit oběma jazyky. Každý z rodičů na ně mluví svým rodným jazykem. S matkou mluví česky a s otcem turecky. Děti začaly automaticky přepínat a rozpoznávat dva jazyky kolem 3 let věku. Mezi sebou se však baví turecky. To, že si mezi sebou děti vybraly jazyk turecký, je dle matky způsobeno tím, že po přestěhování do České republiky, kdy bylo Lucasovi 4,5 a Oliverovi 11měsíců, trávili hodně času s otcem, který s nimi byl doma, jelikož si musel hledat práci. Co se týká výchovy, matka tvrdí že je ta ráznější. V Turecku je totiž zvykem, že děti mají poněkud volnější výchovu a také za ně rodiče dělají spousty věcí i přesto, že by nemuseli. Matka uvádí jako příklad: „*Pokud za mnou syn přijde, že má žízeň a chce vodu, řeknu mu, ať jde a nalije si jí, jelikož už to zvládne sám. Otec se však zvedne a jde mu jí nalít.*“ Jako jeden z rozdílů ve výchově tedy považuje vedení dítěte k samostatnosti a umožňování větší volnosti. Matka si je vědoma, že ve výchově je považována za tu přísnější, kdežto otec spíš za toho, co dětem více dovolí.

„Jen v Turecku se děti tak nějak více rozmazlují... Není tam takový řád jako jsme zvyklí praktikovat třeba my v ČR, děti chodí spát později, nejsou upozorňovány: tohle nedělej, spadneš nebo neběhej, nekřič apod. Takže u nás jsem já ta přísnější a manžel ten, co dovolí i nanuk v 9 večer“ (Michaela). Pokud se budeme tázat na odlišnosti manželů, informantka uvádí, že na začátku vztahu bylo rozdílných názorů určitě mnoho. „Kdybyste se mě zeptala před deseti lety, určitě těch odlišností najdu spousty ...“ (Michaela). Paní Michaela měla možnost poznat manželovu kulturu a zvyky, naučila se turecký jazyk, který nyní vyučuje a dle jejího názoru je to věc, která jí velmi pomohla porozumět právě této od nás odlišné kultuře. „Turci mají opravdu bohaté snídaně i večere. Vždy se sejde celá rodina a jí se hodně a dlouho. Nesmí chybět olivy, sýry, dobré pečivo a u večere zase polévka, hlavní jídlo a také především salát a hlavně turecký čaj. Já byla zvyklá na jeden krajíc chleba s máslem. Ted' už si víkend bez turecké snídaně ale nedokážu představit“ (Michaela). Ohledně dalších zvyků, tradic a svátků v Turecku se klasické české Vánoce neslaví. Cenk však tyto svátky kvůli své manželce respektuje, nemá problém se slavením Vánoc a má jejich atmosféru velmi rád. Michaela však společně se svým manželem a dětmi oslavuje svátek obětování neboli Kurban bayram. Tento svátek se slaví většinou v období letních prázdnin. Při tomto svátku se schází celá rodina. Myšlenkou tohoto svátku je obětování dobytku a rozdávání masa, zpravidla jehněčího, chudým.

Co však zpětně považuje za největší úskalí interkulturního vztahu je rozhodnutí, kde s partnerem žít, jelikož není jednoduché opouštět svůj domov a začít někde od začátku a stěhování jako takové do neznáma není jednoduché ani pro jednoho z páru. Partner se cítí sám, musí si hledat novou práci a vychází ze své komfortní zóny. Jako další úskalí je dle paní Michaeli jazyk, jelikož není jednoduché komunikovat v jazyce, který není náš rodný a často se stává, že dochází k nedorozumění. *„Jsou situace a pocity, které nejdou přeložit do jiného jazyka“ (Michaela).*

Interkulturní vztah paní Michaelae přinesl však i své ovoce. V Turecku lidé žijí poněkud klidněji a jsou velmi otevření a na nic nespěchají, najdeme zde například absenci jízdnicích řádů, návštěva se Vám nehlásí předem, jako je zvykem u nás apod. Míša tak uvádí, že toto manželství jí oprostilo od jejího perfekcionismu. Cítí se nyní více v klidu a pohodě. Určitě oprostění od perfekcionismu.

Michaela říká: „V Turecku nefungují jízdni řády, když si zavoláte opraváře a ten řekne že přijde dnes, neznamena to, že opravdu dnes přijde. Když jsem se do Turecka přistěhovala, přišlo mi, že je to vše špatně a nemůže to fungovat.

Až po určité době jsem pochopila, že to vlastně špatně není, že ačkoliv se nám to zdá beze smyslu, svůj smysl to má a funguje to. Hodí Vás to do takového většího klidu a pohody, nestresujete se, protože ono to nějak dopadne. To považuji za velmi přínosné.“ Jako další plus považuje větší rozhled dětí, kteří poznávají a žijí dvě kultury a od každé si mohou vzít to, co je jim bližší. *Také to, že děti mají daleko větší rozhled díky tomu, že vidí a žijí dvě kultury a mohou si samy od každé vzít to, co je jim blízké“* (Michaela).

Paní Michaela by ze své zkušenosti s interkulturním vztahem doporučila všem, kteří se v tomto vztahu čerstvě nachází, poznání rodiny a naučení se jazyka partnera (alespoň základy) a také život v obou zemích, a to z důvodu lepšího vzájemného pochopení. *„Určitě bych doporučila, především u Turků, poznat jeho rodinu. Jelikož tak, jak se muž chová v rodině ke své matce, tak se s největší pravděpodobností bude chovat i k Vám. Dále bych doporučila osvojení si alespoň základů jazyka partnera. Jelikož není dobré, když nerozumíte tomu, co si povídají vaše děti s vaším partnerem či s jejich prarodiči apod. A také bych doporučila žít po určitou dobu v zemi partnera, a to z toho důvodu, že poznání kultury a život v té dané zemi Vám přinese daleko více pochopení do vašeho interkulturního vztahu“* (Michaela).

Případová studie č. 2 Česko – ukrajinská rodina

Matka: Bára se narodila v České republice a jejím rodným městem je Tábor. Je tedy české národnosti.

Otec: Petr se narodil na Ukrajině ve městě Chmelivka. Petr je ukrajinské národnosti a žije se svou manželkou v České republice, v Českých Budějovicích.

Děti: V tomto interkulturním partnerství jsou dva synové. Sedmiletý Tomáš a roční Pavel, jeden pouze matky, druhý společný.

Rozhovor byl veden s Petrem, který pochází z Ukrajiny. Spolu se svojí partnerkou Bárou jsou v partnerském vztahu 4 roky. Bára si do partnerství přivedla syna, kterému je 7 let a spolu mají druhého syna který se narodil před rokem a půl. Žijí společně v Českých Budějovicích.

Pan Petr pochází sice z Ukrajiny, ale již žije dlouhodobě v České republice a také má české občanství. Pracuje jako programátor v rakouské firmě.

Jeho manželka Bára je momentálně na rodičovské dovolené. Petr uvádí: *„Po přistěhování do Čech na nás naše maminka mluvila převážně česky, abychom se naučili lépe jazyk a porozuměli ostatním. Žijeme v Čechách, a proto i já mluvím na děti česky.“* Se svojí rodinou, která bydlí stále na Ukrajině hovoří ukrajinsky. *„Prababička a praděda dětí žijí na Ukrajině a ti se baví pouze ukrajinsky, jelikož jsou slovanské jazyky dosti podobné, některé konverzace jsou pochopitelné“* (Petr). Pan Petr upozorňuje na důležitost přizpůsobení se kultuře, ve které daný jedinec chce žít. *„Jsem zastáncem názoru, že člověk by se dané kultuře měl trošku více přizpůsobit a vše začíná jazykem kterým hovoříme“* (Petr).

Na otázku, zda mají odlišné či stejné názory na výchovu dětí pan Petr odpověděl: *„Názory na výchovu máme podobné, dítě by se mělo naučit zdravému respektu, lásce a porozumění. Naše názory se liší jen z pohledu otce a matky, jelikož máme dva kluky, výchova je trošku více přísná z otcovy strany.“* Mezi odlišné věci řadí pak pouze to, že lidé z Ukrajiny jsou pravoslavně věřící, v Čechách jsou lidé převážně ateisté, je důležité respektovat partnerovo vyznání. Jako přínos pan Petr označuje možnost poznat odlišnou kulturu, zdůrazňuje komunikaci a vyřešení si určitých věcí, jak fungují, porozumět rozdílům. *„... každý jsme vyrůstali v různých kulturách a měli rozdílná náboženství, je dobré si o tomhle promluvit a řešit, jak fungují věci tam a jak tady, hledat rozdílné tradice, hledat i věci které nás spojují“* (Petr). Jako největší úskalí Petr považuje jazykovou bariéru, tradice apod. *„Za úskalí bych považoval jazykovou bariéru, ovšem s tím jsem nikdy problém neměl. Dále bych bral jako úskalí tradice, které slavíme zde, a to jen naše rodina. Nikomu jsme to nikdy nevnucovali, ale mrzelo by mě, kdyby přítelkyně s dětmi nechtěly respektovat i naše ukrajinské tradice“* (Petr). Co se tradic a zvyků např. o Vánocích týče, pan Petr je popisuje tak, že: *„ukrajinským dětem nosí dárky Mikuláš. My se řídíme gregoriánským kalendářem, takže svatý večer vychází na 6. ledna. Podle tradice by na štědrovečerní večeři mělo být dvanáct postních jídel, které symbolizují 12 apoštolů. Tento večer se nazývá Svjatyj večir. Poté 14. ledna slavíme Starý Nový rok“* (Petr).

Pan Petr by partnerům z interkulturních vztahů doporučil nebát se jazykové bariéry, ctít sami sebe navzájem a hlavně komunikovat. *„Nebát se jazykové bariéry. Když člověk chce, dokáže se domluvit jakkoliv. Hlavně ctít i tradice které má ten druhý a pokud by tam bylo nějaké nedorozumění, tak si o tom promluvit. Komunikace je velmi důležitá“* (Petr).

Případová studie č. 3 Česko – německá rodina

Matka: Veronika je české národnosti. Narodila se v České republice ve městě Příbram

Otec: Jorg je německé národnosti. Narodil se ve Frankfurtu v Německu.

Děti: Mia se Veronice a Jorgovi narodila v Německu.

Rozhovor byl veden s paní Veronikou, která je české národnosti a s partnerem je ve vztahu 6 let z toho jsou 3 roky manželé. Manžel je Němec. Společně bydlí v Německu ve Frankfurtu. Mají spolu jednu dceru, která se jmenuje Mia a má 2,5 roku. Maminka se sama označuje jako za rodiče začátečníka. Manželé jsou oba cestovatelé a poznali se na Filipínách, mají oba stejné názory na přírodu a ekologii.

Paní Veronika s manželem komunikuje anglickým jazykem, na svoji dceru mluví však česky, také její rodina s dcerou Miou hovoří českým jazykem. Mia 100 % rozumí, avšak odpovídá v češtině tak z 80 %. Jelikož s manželem mluví anglicky, Mia ovládá i anglický jazyk, jen některé slova jsou složitější proto kombinuje 3 jazyky dohromady. *„Ze všech 3 jazyků skládá a vybírá si co se jí vyslovuje nejlépe: je pro ni těžké říct např. zima, proto řekne: venku kalt“ (Veronika).* Rodiče manžela mluví německy, podle slov matky dcera rozumí. *„... řekla bych že rozumí cca 60 % ale mluví cca 20 % německy, spíš zkouší stále odpovídat otci česky“ (Veronika).*

Paní Veronika uvádí, že v rodičovské roli jsou začátečníci, z toho důvodu hledá spousty informací v knížkách. *„... snažím se o výchově hodně číst, ale vychováváme tzv. pokus omyl, otec si myslí, že bych měla méně ustupovat“ (Veronika).* S partnerem mají nastavenou výchovu tak, že manžel dává na názory paní Veroniky, ve výchově ji důvěřuje. *„... věří, že já jsem ten profík, jakožto máma a vychovávám malou podle toho nejlepší vědomí“ (Veronika).* Mezi rozdíly ve výchově paní Veronika uvádí: *„Já jsem proti věcem jako např. zavřít jí do pokoje, aby se tam vyřvala apod. raději ji obejmou a utěším v náručí, to je tak jediný rozdíl.“* Dále uvádí neshody a rozdílné názory ohledně píchnutí náušnic dceři, když byla malá. *„Přísnost. Např. jsme se nemohli shodnout na píchnutí náušniček. Jorg chtěl, aby se o tom rozhodla sama až bude větší, já chtěla mít samozřejmě holčičku s náušnicemi. Ustoupila jsem v pro mě důležité věci a jsme domluveni, že příště bude zase muset ustoupit on v jiné důležité věci. Chci, aby si to pamatoval“ (Veronika).*

Mezi společné rysy paní Veronika uvádí paličatost obou manželů. „*Já se seknu a přes moji hrdost vlak nejede, on je tedy schopný za 10 min přijít a dělat srandičky*“ (Veronika).

Mezi hlavní odlišnost řadí paní Veronika manželův perfekcionismus. „*Na cestách nejste puntičkář, takže tam bylo vše dokonalé, poté zamnou jezdil víkendy do Čech a až po přistěhování jsem poznala jeho povahu. Je velký perfekcionista což se o Němcích ví, ale on je opravdu extrémní, což o něm říkají i jeho přátelé (smích). Je třeba mít vyleštěnou linku, nesmí být kolečko na stole od vody apod. Na to jsem si musela zvykat.*“ Poukazuje na rozdíl ve vnímání věcech a chování se k nim, pokud nefungují či se rozbijí. „*Rozdíl je také např. to, že my, Češi, pokud se nám něco rozbije snažíme se věc nejprve opravit. Němec to automaticky vyhodí a jde si koupit věc novou. Co je pro nás standart v Německu je nad standart*“ (Veronika).

Jako přínos paní Veronika označuje možnost mluvit více jazyky. „*... malá půjde do světa s tím, že bude umět 3 jazyky*“ (Veronika). Mezi další plusy interkulturního vztahu paní Veronika řadí, otevřenost k jiným národům k jejich kultuře a zvyklostem. „*Další plus je určitě otevřenost. Jsem ještě dítě komunismu a někteří moji vrstevníci jsou hodně zarytí v tom, že co je tady u nás je to nejlepší, závidí si, střeží si to svoje. Svět a poznání něčeho nového Vám otevře oči a myslím, že i Mia bude více otevřená ostatním kulturám a zvykům*“ (Veronika). Na otázku, zda s manželem dodržují nějaké zvyky z jejich kultur, paní Veronika odpověděla následovně: „*Nesetkala jsem se s žádným extrémně rozdílným zvykem, než jsem znala z Česka. Ohledně například Vánoc, řešíme je podobně jako v Americe, ráno 25. prosince, akorát s naším klasickým Ježíškem, jako v Česku*“ (Veronika). Mezi úskalí pak paní Veronika uvádí „*Obávám se toho, že malá se nebude třeba v Čechách cítit úplně doma, že nezapadne, že bude více Němka než Češka, tím, že tu vyrůstá a žije.*“

Paní Veronika doporučuje v interkulturním vztahu hlavně komunikovat s partnerem a být schopen v určitých věcech ustoupit. „*Pokud člověk chce, aby vztah fungoval, musí být schopen někdy ustoupit*“ (Veronika). Ve vztahu je důležité, podle slov paní Veroniky, dokázat se shodnout na důležitých věcech, zbytek je jen o kompromisu.

Případová studie č. 4 Česko – španělská rodina

Matka: Paní Eva pochází z České republiky, narodila se ve městě Jihlava a je tedy české národnosti.

Otec: Roberto pochází ze Španělska, konkrétně z města Valladolid. Pan Roberto je španělské národnosti.

Děti: Manželé Eva a Roberto mají společně dva syny. Pětiletého Alexe a sedmiměsíčního Maxe. Oba synové pocházejí ze Španělska a stejně jako otec se narodili ve městě Valladolid.

Rozhovor byl veden s paní Evičkou. Eva a její manžel Roberto jsou ve vztahu od roku 2011, od roku 2015 v manželství. Vychovávají společně dva syny Alexe (5 let) a Maxe (7 měsíců), oba jsou narozeni ve Španělsku. Oba mají národnost španělskou, ale i českou.

Rodina bydlí ve španělském městě Valladolid. Alex je bilingvní, tedy rozumí a mluví oběma jazyky. Eva se svým manželem mluví španělsky, na své děti však mluví česky, Alex všemu rozumí, avšak Evě odpovídá španělsky. S Robertem mluví španělsky. Pokud jsou v kontaktu s rodiči Evy, tak mluví českým jazykem. Eva uvádí, že ve Španělsku mají jinak nastavenou školní docházku. Do mateřské školy děti ve Španělsku začínají chodit ve 3 letech, mají zde rozvrh, učí se psát a číst apod. Od 4 měsíců jsou děti dávány do jesliček. *„Od 4 měsíců do jesliček – mateřská je pouze 4 měsíce (ale matka i otec), tzn. matka má 4 měsíce mateřskou a poté otec 4 měsíce“* (Eva). Eva uvádí, že výchova v českém prostředí je odlišná od španělského, dá se říct, že v České republice jsou rodiče ve výchově přísnější. *„V Česku, pokud dítě udělá něco špatně – dáme mu na zadek, ve Španělsku nikdy!“* (Eva). Ve Španělsku je hodně dbáno na stravu, skoro se zde nejí sladké. Ve škole mají režim, kdy je na každý den připravený jídelníček a děti podle něj musí mít připravenou svačinu od rodičů. *„... Ve škole mají daný svačtinový jídelníček, co si mají na každý den přinést, např.: v pondělí jogurt, v úterý banán apod. – pátek je libovolný“* (Eva).

Paní Eva uvádí, že společně s celou rodinou cestují. *„Máme společné záliby – cestování, cestujeme opravdu hodně i s dětmi. Roberto je však velmi společenský, Španělé obecně jsou“*. Rozdíly paní Eva vidí v tom, že Španělé jsou mnohem společenštější než Češi, kteří spíše tráví čas doma než venku ve společnosti. *„... Stále se chodí na návštěvy, na víno, či ven. Být celý den doma (jako jsme někdy my), je ve Španělsku velká rarita“* (Eva). Pro paní Evu bylo nejtěžší přehodit svoji navyklost denní rutinu.

Její manžel je spíše zvyklý si pospat a obědovat až v 15 hodin a večeřet ve 21 hodin. Paní Eva uvádí, že jsou s manželem domluveni a mají v domácnosti kompromis a obědvají ve 14 hodin a večeří ve 20 hodin. Jako odlišnost paní Eva označuje teplá jídla, která v České republice nejsou například k večeři vždy samozřejmostí. Ve Španělsku je zvyklostí odpolední siesta, která je v časech od 15–17 hodin, proto z toho důvodu v restauraci v poledne nedostanete oběd a v 17 hodin večeři. „... *Tímto pro nás posunem času u oběda a večeře se však vždy rodina sejde u stolu. A to mi přijde velmi hezké*“ (Eva).

Díky posunu se však rodina sejde vždy u stolu společně, což paní Eva považuje za přínos. Při dotazování na otázku, zda dodržují její české zvyky, tradice či Vánoční svátky, jako cizince v jiné zemi paní Eva odpověděla, že navštěvují rodinu v ČR nebo slaví klasické české Vánoce ve Španělsku. Její manžel s těmito svátky a jejich tradicemi souhlasí a rád s dětmi zdobí vánoční stromeček a vyžívá se v zdobení rodinného domu vánočními ozdobami.

Jako velké plus paní Eva označuje to, že její děti budou bilingvní. „... *To že od začátku pochytávají dva jazyky, dvě kultury*“ (Eva). Ve Španělsku se paní Evě podařilo najít práci a seberealizovat sebe sama. Velké plus dává počasí „... *No a jako plus беру také počasí, které je pro mě ve Španělsku příjemnější*“ (Eva). Španěly paní Eva popisuje jako více expresivní a temperamentní. Toto považuje spíše za úskalí, na které si potřebovala zvyknout a vlastně i stále trochu zvyká. „*Trochu se dohadují, ale my to vnímáme jako velkou hádku, nedorozumění, ale není tomu tak*“ (Eva). Paní Eva zmiňuje, že se jí velice líbí, jak má její manžel blízké vztahy se svojí rodinou. Schází se na narozeniny, večeře a různé svátky apod. Avšak tím, že jsou daleko od rodiny paní Evy takovéto vztahy s její maminkou a tatínkem děti nemají což paní Evu mrzí. „*Za úskalí určitě беру i stýskání po rodině. Občas závidím, že má Roberto rodinu v blízkosti, slavíme narozeniny s jeho rodinou, ale ne s mojí. Kupuji narozeninové dárky jeho mamince, ale ne té mojí. To je takové smutné*“ (Eva).

Paní Eva by ze své vlastní zkušenosti ostatním interkulturním párům doporučila být trpělivý. Při stěhování se do jiné země je velmi těžké se s tím smířit, opustit svůj dosavadní domov, svoji rodinu, najít si novou práci apod. Paní Eva uvádí: „... *Někdy je velmi těžké se přestěhovat do jiné země, není to tak, že by na Vás všude čekali s otevřenou náručí a hned jste našli práci. Důležité je nevzdávat to, vydržet*“. I když se člověk ocitne v jiném prostředí zmiňuje paní Eva nekritizovat odlišnost dané země. Paní Eva doporučuje přizpůsobit se dané kultuře.

„Nekritizovat, co mají Španělé jinak a že my máme něco lepší a tady to tak není apod. Být přizpůsobivý je velmi důležitý“ (Eva).

Získané výsledky a interpretace dosažených dat

Využívají rodiče z odlišného kulturního prostředí odlišné výchovné styly?

Na začátku výzkumu bylo zjišťováno, zda rodiče využívají odlišné výchovné styly. Také bylo cílem zjistit, zda si rodiče přejí, aby jejich děti byly bilingvální či zda s dětmi dodržují zvyky, které jsou typické pro rodinnou zemi matky či otce.

Tato výzkumná otázka byla potvrzena ve všech získaných odpovědích. Informanti uváděli, že každý z nich využívá jejich naučené vzory výchovy, které mají vštípené z primární rodiny a její kultury. Informantka, která žije s manželem ze Španělska, zdůrazňuje, že tresty (plácání přes „zadek“), v této kultuře absolutně neexistují. Podobný rozdíl vnímá informantka žijící s německým manželem, se kterým se neshoduje u zavírání dítěte do pokoje pro uklidnění. Raději dceru pochová a utěší v náručí. V mnoho odpovědích se shodují, že je důležité dělat kompromisy a před narozením dítěte si ujasnit, jakým způsobem by měla výchova probíhat. Avšak informant Petr uvedl, že rozdíly ve výchově dítěte ve svém vztahu nepozoruje, pouze upozorňuje, že jeho ukrajinská rodina je pravoslavně věřící a zde v České republice jsou spíše ateisté.

Informanti dále uváděli, že dodržují navzájem své zvyky a tradice z jejich kultur, které vůči sobě respektují a podporují tak u dětí rozmanitost obou kultur. Každý z informantů se svěřil s tím, že ho těší, jakým způsobem jejich kulturní tradice, zvyky a oslavy svátků jejich partneři podporují. Velmi často si informanti vzpomněli hlavně na Štědrý den a Vánoční svátky, které jsou pro ně velmi důležité a nejvíce dodržovanými svátky.

Narážejí při své výchově rodiče z odlišného kulturního prostředí na úskalí a co naopak je přínosem?

Informanti se shodují v úskalích, kdy uvádí zejména jazykovou bariéru, která může znehodnocovat vývoj vztahu. Jako další uvádí nutnost opuštění rodiny a domova jednoho z partnerů, kdy přímo jedna informantka uvádí, že se jí líbí, jaký mají vztah s rodinou z manželovy strany, kdy se navzájem navštěvují na narozeninové oslavy, svátky atp., ale s její rodinou takový častý kontakt nemají, což jí velice mrzí.

Z daných výpovědí informanti jednotně uvádějí za přínos biligvnost u jejich dětí, které tímto získávají širší pohled na svět a kulturu svých rodičů. Dalším přínosem bylo uvedeno poznání a přijmutí odlišných kultur, nauka partnerova jazyka a vzájemné respektování svých odlišností.

DISKUSE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký styl výchovy dětí volí partneři, kteří nevyrostali v České republice a pocházejí z jiného kulturního prostředí. Vedlejším cílem bylo popsat, co mohou rozdílné styly výchovy přinášet, v čem mohou rozdíly být přínosem nebo naopak úskalím. První výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, jestli rodiče z odlišného kulturního prostředí využívají odlišné výchovné styly. Na tuto otázku informanti nebyli schopni jednoznačně odpovědět, jelikož se výchovné styly u každého z párů prolínaly navzájem, čímž by se dalo předpokládat, že u výzkumného souboru této bakalářské práce nedochází k přiklánění se k výchovnému stylu pouze z jedné kulturní strany. Avšak z výpovědí je možné odvodit a pojmenovat používané výchovné styly u jednotlivých informantů. Z výpovědi jedné z informantek vyplývá, že při své výchově jedná velmi intuitivně. Hintaus (1998) uvádí, že v raném věku dítěte, matky jedná napříč všemi kulturami převážně intuitivně, přirozeně a rychle. Informantka s manželem z Turecka a informantka s manželem ze Španělska uvádí, že výchova ze strany otce je mírnější nežli její. Dětem je více dovolováno, jejich výchova je velmi tolerantní a mají mnoho volného prostoru. Liberální styl je kdy rodič dítě velmi toleruje, vůbec jej neřídí a poskytuje mu mnoho prostoru – nemá nad ním kontrolu (Čáp, 1996). Informantka s manželem z německého prostředí uvádí, že její manžel je perfekcionista a má rád v rodině řád, který se snaží jako rodina dodržovat. Tento druh výchovy odpovídá Autoritářskému stylu, kdy rodič hodně věcí dětem zakazuje, nařizuje jim činnost a přísně jej hodnotí (Čáp, 1996). Dalším uvedeným stylem je Demokratický, který Čáp (1996) popisuje jako dohodu mezi rodičem a dítětem. Na tento druh výchovy se adaptuje informant z Ukrajiny, který uvádí, že se se svými dětmi snaží dohodnout na řešení dané situace, např. „uklidíš = můžeš jít ven“. Mezi nejčastější rozdíly, které byly uváděny bylo vnímání odměn a trestů. Morgensternová (2007) uvádí, že problém může nastat u výchovy dětí tehdy, kdy vyvstanou napovrch rozdíly v kulturách tak, že se rodiče na výchově dětí neshodnou. Jelikož každá kultura vývoj dítěte vnímá rozdílným způsobem např. rozdíly v odměňování a trestech.

Třetí otázka se dotazovala na to, zda „Narážejí při své výchově rodiče z odlišného kulturního prostředí na úskalí a co naopak je přínosem?“ Z daných výsledků vyplynulo, že mezi nejčastější úskalí informanti uváděli smíření se s opuštěním své rodiny a domova. S čímž se ztotožňuje i Loučimová (2006), která uvádí, že pro interkulturní partnerský vztah nastává složitá situace, při které se musí jeden z partnerů rozhodnout, že opustí svůj domov.

Mezi výhody u interkulturních vztahů informanti uváděli poznání nové kultury, rozvoj cizího jazyka, naučení se a respekt k odlišnostem a vnímání rodiny z pohledu jiné kultury. Pokud se dítě naučí jazyk od obou rodičů, ocitá se ve velké výhodě pro svůj nastávající budoucí život (Hernová 1997). Loučimová (2006) a Morgensternová (2011) uvádějí, že mezi pozitiva patří poznání nové kultury, bilingvismus neboli dvojjazyčnost a nové vnímání odlišných kultur a tím překonání předsudků a stereotypů naučené z jejich primární kultury. Cottrell (1990) souhlasí s autorkami a doplňuje jejich výrok o detailní poznání partnerovi kultury, a vyzdvihuje pozitivitu ve společném hledání řešení a sebepoznávání v měnících se prioritách partnerů. S tímto výrokem se ztotožňuje odpověď jednoho z informantů, který uvádí, že je důležité sebepoznání a úcta k partnerovi a jeho kultuře. Mezi úskalí byla přiřazena komunikace mezi partnery, kdy v určitých situacích např. při hádce, partneři nejsou schopni vyjádřit přesně své pocity a potřeby. Dle Morgensternové (2007) je hlavním problémem v interkulturním partnerství komunikace a jazyková bariéra, která nastává při řešení složité a vypjaté situace. Z rozhovorů také vyplynulo, že se informanti setkávají s úskalím ohledně přijetí partnera z odlišného kulturního prostředí. Což uvádí i Morgensternová (2007) a Loučimová (2006), kde zdůrazňují, že problém v interkulturním partnerství může nastat tehdy, když okolí (např. rodina, kamarádi) nepřijme partnera z odlišné kultury a mají k němu odmítavý postoj a jejich vztah neakceptují nebo dokonce odmítají.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali tématem Interkulturní vztahy a jejich rozdílné pohledy ve výchově dětí. Tato tematika je poměrně aktuální a v dnešní době se pomalu rozvíjejícím trendem.

V teoretické části bakalářské práce jsme nastínili kulturu obecně, která byla zpracována do dalších podkapitol. Dále se teoretická část zabývala interkulturním partnerstvím, rodinou a výchovou dětí v interkulturním prostředí.

Praktická část byla realizována za pomoci kvalitativního typu výzkumu a byla zaměřena na dva cíle. Hlavním cílem bylo zjistit, *jaký styl výchovy dětí volí partneři, kteří nevyrostali v České republice a pocházejí z jiného kulturního prostředí*. Vedlejším cílem bylo *popsat co mohou rozdílné styly výchovy přinášet, v čem mohou rozdíly být přínosem nebo naopak úskalím*. Od stanovených cílů se odvíjely výzkumné otázky. První výzkumnou otázkou bylo zjistit, *zda rodiče z odlišného kulturního prostředí využívají odlišné výchovné styly*. Druhá výzkumná otázka se ptala, *zda se rodiče z odlišného kulturního prostředí setkávají s rozdíly ve výchově*. Cílem poslední výzkumné otázky bylo zjistit, *zda rodiče z odlišného kulturního prostředí při výchově dítěte narážejí na úskalí, a co je naopak přínosem*.

Pro naplnění cílů byl využit polostrukturovaný rozhovor, díky kterému byly získány zpracované odpovědi. Odpovědi informantů vedly k zajímavým výsledkům, avšak u některých byly poměrně strohé a bylo tak nutné se jich v průběhu zpracovávání praktické části doptávat. I přesto byly cíle a výzkumné otázky naplněny. Zdařilo se zjistit zajímavé informace o soužití, využívání různých stylů výchovy dětí a co tyto rozdílné styly mohou přinášet. Dále bylo zjištěno, co u výchovy s partnerem z jiné kultury, informanti považují za úskalí. Informanti se dále svěřují jak s přínosy, mezi které nejčastěji uvádí bilingvismus, otevřenost více kulturám, tak také s úskalími, které povětšinou řeší cestou kompromisu. Z rozhovorů plyne, že každá rodina využívá jiných výchovných stylů, kdy se střídá přísnost matky a otce a postoj vůči tvrdosti výchovy v každé kultuře. Na základě těchto výpovědí byly následně určeny používané výchovné styly.

Díky těmto výsledkům bylo zjištěno, že informanti uváděli, že každý z nich využívá naučené vzory výchovy z primární rodiny a jejich kultury. Dále se shodují v důležitosti kompromisů ve vztahu a domluvy ohledně stylu výchovy.

Dále bylo zjištěno, že rozdíly ve výchově informanti vnímají z pohledu přísnosti. Dalším shodným bodem bylo úskalí v komunikaci, z důvodu odlišného mateřského jazyka. Důležitým úskalím pro interkulturní páry je odchod z domoviny jednoho z partnerů, což informanti uváděli velmi často a kladli na něj velký důraz. Z daných výpovědí informanti jednotně uvádějí za přínos bilingvnost u jejich dětí, poznání nové kultury a obohacení pohledu na svět a respektu k odlišnostem.

Získané výsledky mohou být nadále zajímavým podkladem pro širší výzkum této problematiky. Dále pak jako inspiraci pro interkulturní partnery a výchovu jejich dětí. Tento výzkum by se dal rozšířit do budoucna především na více zemí. V daném výzkumu by mohlo dojít k dosažení jiných výsledků, pokud by se zapojily země jako jsou např. Spojené státy americké či východní země. V případě realizace výzkumu by se mohly tyto výsledky porovnat, a díky porovnaným výsledkům by se dospělo k dalším zajímavým zjištěním.

SEZNAM LITERATURY

1. Arnett, J. J. (2012). *Adolescent Psychology Around the World*. Psychology Press.
2. Baker, C., Prys Jones, S. (1998). *Encyclopedia of bilingualism and bilingual education*. Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters.
3. Breidenbach, J., Nyíri, P. (2009). *Seeing culture everywhere: From genocide to consumer habits*. Seattle, WA: University of Washington Press.
4. Bůžek, A., Michalík, J. (2000). *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. Olomouc: UP v Olomouci.
5. Čáp, J. (1996). *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV.
6. Čepelová, O. a kol. (2013). *Úvahy notářství nad rodinným a dědickým právem vzhledem k sociálním vztahům*. Lima: Notářská komora České republiky.
7. Český statistický úřad. (2020). Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství. [online]. Praha: ČSÚ. [cit.2022-04-03]. dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R83_2020.pdf/cb111c81-6d5e-4b8a-9bfd-9ac4c1b5a25f?version=1.0
8. Drápalová, B., Kolářová, I. (2002). *Manželství s cizincem (cizinkou) muslimského vyznání*. Etnologický ústav – Akademie věd České republiky.
9. Elhassan, M. (1998). Vztah islámu k rodině, k manželství a k plodnosti. *Elhassan, M. Demografie*, roč. 40, č. 2, s. 120-125.
10. Ennaji, M. (2005). *Multilingualism, cultural identity, and education in Morocco*. New York: Springer Science & Business Media.
11. Gillernová, I., Rymeš, M., & Kebza, V. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada.
12. Hankivsky, O., Salnykova, A. (2012). *Gender, Politics and Society in Ukraine*. University of Toronto Press.
13. Harding-Esch, E. (2008). *Bilingvní rodina*. Praha: Portál.
14. Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
15. Hernová, Š. (1997). *Češi, Slováci a Poláci na Těšínsku a jejich vzájemné vztahy*. Praha: Tilia.

16. Hintnaus, L. (1998). *Člověk a rodina, Smysl a funkce rodiny: (Anatomie, fyziologie a patologie lidské rodiny)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
17. Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and its Importance for Survival*. New York: McGraw Hill.
18. Hroch, M. (1999). V národním zájmu: Požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě. Praha: Lidové noviny.
19. Humphreys, S. (2011). Art as a bridge between cultures. [online]. The UNESCO courier [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190729>
20. Kadaníková, J., Neubauer, K. (2017). Bilingvismus a výchova dítěte v bilingvní rodině Bilingualism and education of children in a bilingual family. *Listy klinické logopedie*, roč. 1, č. 1, s. 3-14.
21. Katalin, F., Korolczuk, E. (2017). *Rebellious Parental Movements in Central-Eastern Europe and Russia Parents*. Indiana University Press.
22. Knotková, D. (2004) In: Přadka, M. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita.
23. Kraus, B. (2008). *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál.
24. Kraus, B., Sýkora, P. (2009). *Sociální pedagogika I*. Brno: IMS
25. Krebs, V a kol. (2010). *Sociální politika*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR.
26. Linderová, I., Scholz, P., Munduch, M. (2016). *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava.
27. Loučimová, B. (2006). *Psychologické aspekty interkulturních partnerských vztahů*. Praha: FF UK.
28. Loučimová, B. (2007). Interkulturní partnerské vztahy. In Morgensternová, M. a kol. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum.
29. Maccoby, E. E., Martin, J. A. (1983). *Handbook of Child Psychology IV: Socialization, personality and social development*. New York: Wiley.
30. Maříková, H a kol. (1996). *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. Praha: Karolinum.
31. Matoušek, O. (2008). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Portál

32. Matoušek, O., Palzarová, H. (2010). *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál.
33. Mertin, V., Gillernová, I. (2003). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál.
34. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
35. Miras, J., Bañares, JI. (2014). *Manželství a rodina*. Pardubice: Axis – asociace pro šíření dobré literatury, o. s.
36. Mistrík, E., a kol. (2008). *Multikultúrna výchova v škole*. Bratislava.
37. Morgensternová, M a kol. (2007). *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum.
38. Morgensternová, M., Šulová, L., Scholl, L. (2011). *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
39. Možný, I. (2002). *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství Slon
40. Pöslová, B. (2020). *Tolerantní výchova*. Praha: Grada.
41. Procházka, M. (2012). *Sociální pedagogika*. Praha: Grada.
42. Průcha, J. (2004). *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál.
43. Průcha, J. (2006). *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál.
44. Rus, V. A., Pariss, S. R. et al. (2017). *Child Maltreatment in Residential Care*. Springer.
45. Sedláčková, D. (2009). *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada.
46. Shelling, G., & Fraser-Smith, J. (2008). *In Love But Worlds Apart: Insights, questions, and tips for the intercultural couple*. Bloomington: AuthorHouse.
47. Silva, C., L., Campbel, K., Wright, W. D. (2012). Intercultural Relationships: Entry, Adjustment, and Cultural Negotiations. *Journal of Comparative Family Studies*, roč. 44, č.6, s. 857–870. Doi: 10.2307/41756274
48. Skarupská, H. (2006). *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Olomouc, Distanční text. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta.
49. Sobotková, I. (2007). *Psychologie rodiny*. 2. vydání Praha: Portál.

50. Stašová, L a kol. (2001). *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido.
51. Strašíková, B. (2004). *V roli rodičů a prarodičů*. Praha: Husitská teologická fakulta UK: Karolinum.
52. Šamanová, S. (2005) Naše společnost: Národnost ve sčítání lidu v českých zemích. *Centrum pro výzkum veřejného mínění- Sociologický ústav AV ČR [online]*. Praha [cit. 2021-7-9]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20060524184511/http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=nase_spolecnost &r=1&offset=101&shw=100023
53. Štěrbová, D. (2013). *Rodiny s postiženými dětmi: „Tak trochu jiné rodiny?“*. Olomouc: UP v Olomouci.
54. Ting-Toomey, S. (1999). *Communicating across cultures*. New York: Guilford Press.
55. Tosun, J., Pauknerová, D., Kittel, B. (2021). *Intergenerational Transmission and Economic Self-Sufficiency*. Springer.
56. Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál.
57. Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*, Praha: Karolinum.
58. Vališová, A., Kasíková, H. (2007). *Pedagogika pro učitele*. Praha: Portál.
59. Venclová, K a kol. (2013). *Multikulturní rozdíly návštěvníků*. Chrudim: Vodní zdroje Chrudim.
60. Výrost, J., Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.

Příloha č. 1 Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru

Interkulturní vztahy a jejich rozdílné pohledy ve výchově dětí

Dobrý den,

Jmenuji se Nela Tekin a studuji na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Obracím se na Vás s žádostí o poskytnutí rozhovoru, který se zaměřuje na Interkulturní vztahy a jejich rozdílné pohledy ve výchově dětí

Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé odpovědi.

Účast ve výzkumu je zcela anonymní a dobrovolná. Všechny osobní údaje budou zpracovány v souladu nařízením Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/ 46/Es.

Předem děkuji za spolupráci

Nela Tekin

Podpis informanta:

Příloha č. 2 osnova rozhovoru

1. Jméno, věk, vaše národnost + národnost partnera
2. Kde žijete?
3. V jakém se nacházíte vztahu a jak dlouho (partnerský, manželský)?
4. Kolik máte děti a kolik jim je let?
5. Jakým jazykem s dětmi hovoříte? Popř. jak mluvíte doma, jak ve škole, jak s prarodiči?
6. Jaké jsou Vaše názory na výchovu a v čem se Vaše názory liší?
7. Co je pro Vás odlišné a v čem naopak s partnerem souzníte?
8. Dodržujete s vaším partnerem některé svátky ze země odkud pochází partner-cizinec?
9. Co považujete za přínos interkulturního vztahu?
10. Co považujete naopak za úskalí?
11. Co byste doporučili jiným párům do začátku interkulturního vztahu?